

דכא, והוא הרי פוסלה מלאכול בתרומה כשבא עליה.

ואילו לרבי אלעזר ורבי שמעון דאמרי: אף המשתמרת לביאה פסולה דאורייתא — אכלה,

הא נמי אכלה. (1)

א-11

ומקשה הגמרא: ממאי, מנין לו לרבי אושעיא לומר שאפילו כהן פצוע דכא, שהוא כהן פסול, הרי הוא מאכיל את אשתו, לדעת רבי אלעזר ורבי שמעון?!

דילמא, אולי, עד כאן לא קאמרי רבי אלעזר ורבי שמעון התם, שאף אלמנה או גרושה הנישאת לכהן בעלה מאכיל אותה בתרומה —

אלא משום דיש לו — לבעלה, שהוא כהן כשר — כח להאכיל במקום אחר, אילו היה נושא אשה כשירה.

פצוע דכא [שנפצעו הביצים שלן] אסור לבוא בקהל, שנאמר "לא יבוא פצוע דכא בקהל ה'". והאשה הנבעלת לו נפטלת מלאכול בתרומה, שהרי ביאה זו בכלל "ובת כהן כי תהיה לאיש זר — היא בתרומת הקדשים לא תאכל", וכיון שהאיש שבעל אותה הוא הפסול והזר, הרי היתה לאיש "זר", ונפטלה בביאתו.

אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא:

פצוע דכא כהן שקידש בת ישראל, באנו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון. (24)

כי לרבי מאיר, דאמר אשה המשתמרת לביאה שהיא פסולה מדאורייתא, (25) לא אכלה [אינה אוכלת] בתרומה —

הא נמי, לא אכלה מכח בעלה הכהן.

שהרי משתמרת היא לביאתו של הפצוע

הרי קדושי עבירה הן, ולכן אינן מאכילין בתרומה.

ולשון הגמרא "משתמרת לביאה פסולה דאורייתא" — בא ללמד, שהמשתמרת לביאה פסולה מדרבנן, אינה בכלל "משתמרת לביאה פסולה" הן לענין פסול, והן לענין שאין מאכילין.

1. כתב רש"י: דקנין כספו הוא ואוכלת דבר תורה, ועד דבעיל לה דשויה חללה אכלה.

ותמה הרש"ש על רש"י, שהרי קיימא לן שאין חללה אלא מפסולי כהונה, והפסול הוא משום "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל"; ראה בזה במשנה ריש פרק הערל, ובמה שצויין על זה בהערות שם.

מנין פשיטא להו דהוא מדרבנן, כיון שהוא נלמד בקל וחומר, וראה עוד שם.

24. לדעת הראשונים הגירסא הנכונה היא: פצוע דכא כהן שקידש בת כהן, וכתבו הראשונים שרש"י פירש את פירושו, מפני שהיתה הגירסא לפניו: שקידש בת ישראל, אבל בספר ר"ח הגירסא: שקידש בת ישראל.

25. לפי שיטת רש"י, לשון "משתמרת לביאה פסולה" שאמרה הגמרא כאן, נכללו בו שני ענינים.

האחד: פסול האשה מדין "משתמרת לביאה פסולה".

השני: הואיל ומשתמרת היא לביאה פסולה,

ישראל הרי זו אוכלת בתרומה לדעת רבי אלעזר ורבי שמעון, והרי כהן זה ספק אם הוא מאכיל במקום אחר!

איתמר, לפרש הטעם שכהן פצוע דכא מאכיל את בת ישראל בתרומה, לדעת רבי אלעזר ורבי שמעון:

אבוי אמר: הואיל וכהן פצוע דכא מאכילה לתרומה אפילו בבת ישראל, כשנשאה קודם שהיה פצוע דכא, והתחיל להאכילה, ואחר כך נעשה פצוע דכא, באופן שלא ידעה, שלא בא עליה לאחר שנעשה פצוע דכא [כמו "בתולה, ואיש לא ידעה". בראשית כד טז].

כי אם בא עליה, הוא עשאה חללה, ואינה יכולה לאכול בתרומה.

שבאופן הזה, שנינו בהדיא בתחילת פרק הערל שהוא מאכילה בתרומה.

ואילו **רבא אמר**: הואיל ופצוע דכא מאכילה לתרומה בעבדיו ושפחותיו הכנענים!

שכהן זה, מאכיל תרומה במקום אחר, שלא על ידי אישות, אלא הוא מאכיל את עבדיו ושפחותיו הכנענים.

וכל כהן שמאכיל באופן כל שהוא, אין ללומדו מישראל, שאינו מאכיל כלל.

אבל הכא, בפצוע דכא, שהוא כהן פסול, ואין לו להאכיל במקום אחר, הרי כיון שכל אשה שישא יהיו קידושי עבירה, יש לומר שהוא לא מאכיל בתרומה! (2)

וכי תימא, שמא תאמר, כי **הכא נמי** — בפצוע דכא כהן — יש לו להאכיל במקום אחר, וכגון שישא בת גרים, שפצוע דכא מותר בה היות ו"קהל גרים לא איקרי קהל", ואין הם בכלל "לא יבוא פצוע דכא בקהל ה'" (3) —

אי אפשר לומר כן. כי:

הא מיבעיא בעי לה רבי יוחנן מרבי אושעיא — שהוא בעל שמועתנו — האם אכן כהן פצוע דכא מאכיל בת גרים בתרומה.

ומשום שיש לומר, כי אף על גב שקהל גרים לא איקרי קהל, מכל מקום, אם בא עליה, פסלה, משום שכהן אסור בבת גרים [ולקמן מאריכה הגמרא בביאור הספק].

ולא פשיט ליה רבי אושעיא לרבי יוחנן את ספיקן משום שלא ידע לפושטו [וכמבואר בהמשך הסוגיא].

ונמצא, שכהן פצוע דכא שקידש בת גרים — ספק קידושי עבירה הן. ושוב יקשה, מנין לו לרבי אושעיא גופיה, לומר בפשיטות, שכהן פצוע דכא שקידש בת

2. בסוף סוגיית "משתמרת" [נח ב] מבואר, שהמשתמרת לביאה הפוסלתה, והפוסל אינו מאכיל במקום אחר, הרי הוא פוסלה מתרומת בית אביה, וכמבואר שם, שיבמה בת כהן הזקוקה לביאת יבם חלל, הואיל ואינו מאכיל

3. אין הדבר מוסכם ש"קהל גרים לא איקרי קהל", ונחלקו בדבר רבי יהודה ורבי יוסי

במקום אחר, הרי הוא פוסלה מתרומת בית אביה.

שאם לא תאמר כדברי, אלא כדברי רבא, שאין חשיבות של "מאכיל במקום אחר" לגבי המשך אכילתה של אשת כהן פצוע דכא לאחר שנפצע, היות שהיא "כבר אכלה", כי העובדה "שכבר אכלה" מחייבת את המשך האכילה גם אם לענין התחלת אכילה אין הוא מועיל [ולכן אינו נחשב "מאכילה במקום אחר"], תיקשי לרבא:

וכי בת ישראל, שניסת לכהן, ומית [מת בעלה הכהן], תיכול, תמשיך לאכול בתרומה כיון "שכבר אכלה"?!

ומסבירה עתה הגמרא את טעמו של רבא:

ורבא, שטען על דברי אביי "שאני התם, שכבר אכלה", יאמר לך:

התם, כשמת הבעל, הרי כבר פקע קניניה של הבעל באשתו, ולפיכך אין מועיל מה שכבר אכלה בשעה שהיה לו בה קנין.

אבל חכא, בכהן שנעשה פצוע דכא, הרי לא פקע קניניה, והיא ממשיכה לאכול מחמת היותה קנינו של כהן, שהתחיל להאכילה לפני שנעשה פצוע דכא.

ולכן, אין להחשיב את האכלתו לאשתו בתרומה כמי שמאכיל במקום אחר, כי שאני

ועתה מבארת הגמרא במה נחלקו אביי ורבא:

אביי לא אמר כרבא, שפירש היות והוא מאכיל במקום אחר בכך שהוא מאכיל את עבדיו, ולכן הוא מאכיל אף את אשתו, כי:

רק קנין דאישות מקנין דאישות — ילפינן.

ולא ילפינן קנין דאישות שמאכיל אדם את אשתו מקנין דעבדים.

ואילו רבא לא אמר כאביי, שפירש את הטעם היות שהוא מאכילה בתרומה במקום אחר, כשנעשה פצוע דכא אחר שנשאה, ואכלה כבר בתרומה, כי:

שאני התם, שכבר אכלה האשה בתרומה לפני שנפצע, ואין להמשך אכילתה בתרומה חשיבות של "מאכילה במקום אחר" כדי שיוכל גם פצוע דכא להאכיל את אשתו.

ומבארת הגמרא, שאביי אינו מקבל את חילוקו של רבא:

ואביי סבר, כי את החילוק "שאני התם, שכבר אכלה" — לא אמרינן.⁽⁴⁾

ומוכיח אביי את דבריו: דאי לא תימא הכי,

בתרומה, והרי קידושי עבירה הן! ובהכרח שהיא ממשיכה לאכול משום "שכבר אכלה", אלא שאין אכילה זו חשובה לקרוא לפצוע דכא "שכן מאכיל בתרומה במקום אחר".

וראה מה שביארו התוס', והתאימו את הסוגיא כאן עם הסוגיא בהערל שנראות כסותרות, ובמה שהוסיף בערוך לנר בביאור דבריהם.

כמבואר בהמשך הסוגיא, אלא שהסוגיא כאן נוקטת כפי מה דקיימא לן כרבי יוסי שקהל גרים לא איקרי קהל.

4. אם כי את יסוד הסברא שהיות וכבר אכלה לפני שנפצע הרי היא ממשיכה לאכול גם אחרי שנפצע — ודאי סבירא ליה גם לאביי! שאם לא כן, האיך פשיטא ליה לעיל שאם נעשה פצוע דכא אחר שכבר נשאה, הרי זו ממשיכה לאכול

הכא, שכבר אכלה מכוחו קודם לכן! (5)

גופא: בעא מיניה רבי יוחנן מרבי אושעיא:

פצוץ דכא כהן שנשא בת גרים – מהו שיאכילנה בתרומה?

אישתיק רב אושעיא ולא אמר ליה ולא מידי [לא ענהו דבר].

וקא סלקא דעתין, שרבי אושעיא לא רצה להתיחס לשאלתו של רבי יוחנן.

לסוף [לאחר מכן], **אתא גברא רבה אחרינא, ובעא מיניה מרבי אושעיא מילתא אחרינא, ופשט ליה רבי אושעיא [הגיע אדם גדול אחר ושאל שאלה אחרת מרבי אושעיא, ופשט לו רבי אושעיא את שאלתו].**

ומנו [מי הוא אותו אדם גדול]? ריש לקיש!

אמר, תמה ליה רבי יהודה נשיאה לרבי אושעיא: אטו האם רבי יוחנן לאו גברא

רבה הוא [אינו אדם גדול]? ומדוע לא התייחסת לשאלתו כמו שהתייחסת לשאלתו של ריש לקיש?! (6)

אמר ליה רבי אושעיא לרבי יהודה נשיאה: זה שלא עניתי לרבי יוחנן, אין זה מפני שלא רציתי להתייחס אליו.

אלא, משום דקבעי מינאי מילתא דלית ליה פתרי [שאל אותי שאלה שאין לי מענה עליה], ולכן שתקתי.

ואף על פי שרבי אושעיא לא פשט את שאלתו של רבי יוחנן, פושטת הגמרא את ספיקו של רבי יוחנן.

ותחילה מבארת הגמרא את ספיקו של רבי יוחנן: (7)

הקדמה:

בשני ענינים נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי:

סבור שאין רבי אושעיא עונה לשאלתו של רבי יוחנן מפני שמקפיד עליו ששואל אותו שאלה שלא מענין המסכת שבה הוא עוסק עתה, ועל דרך שאמרו: כי קאי רבי בהאי מסכתא לא תשיילו מיניה במסכתא אחריתי.

ומאחר שראה את רבי אושעיא עונה לשאלתו של ריש לקיש, על אף שהיתה בענין אחר, לכן הקשה לרבי אושעיא: למה לא ענה אף לרבי יוחנן.

7. הגמרא בדרך פירושה את דברי רבי יוחנן, אינה מקבלת כהנחת יסוד שקהל גרים לא איקרי קהל [וכפי שנקטה הגמרא עד עכשיו בפשיטות], אלא דנה אף ביסוד הזה עצמו.

5. כתב קובץ הערות אות תסח, שמסוגיא זו יש להוכיח שאין אכילת האשה בתרומה כאכילת עבד ושפחה או בהמה, אלא היא אכילה עצמית מכח שמה כ"אשת כהן", ונחשבת כאילו יש לה דרגת קדושה מסויימת.

כי משמע מדברי הגמרא, שאילו לא היה פוקע קנינו של הבעל באשתו אחר שמת, היתה אשתו אוכלת בתרומה כיון שכבר אכלה. ואילו עבד או בהמה ודאי שאין אוכלים בתרומה אחר שמת אדוניהם הכהן, כיון שכל אכילתם אינו אלא מכח אדוניהם, ומוכח שכל זמן שלא פקע קניניה של אשת כהן הרי היא אוכלת בשביל עצמה, ראה שם.

6. ביאר הערוך לנר, שרבי יהודה נשיאה היה

כהן פצוע דכא הבא לישא בת גרים, יש לדון לאוסרו, משתי סיבות:

האחת, היות שהוא פצוע דכא, שאסור לבוא בקהל. ובנקודה זאת באנו למחלוקת התנאים האם "קהל גרים איקרי קהל".

השניה, היות שהוא כהן הבא לישא בת גרים. ובנקודה הזאת באנו למחלוקת התנאים השניה, האם בת גרים מותרת לכהן.

פצוע דכא כהן שנשא בת גרים, ובא עליה:

אם קהל גרים נקרא קהל, והוא אסור לבוא בקהל משום שהוא פצוע דכא, הרי היא נפסלת לכהונה בביאתו מחמת שהיא נעשית על ידי כך "זונה", לפי שכל הנבעלת לאסור לה הרי היא נעשית אסורה לכהן מדין "זונה" כמבואר בפסוק "ובת כהן כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים – לא תאכל".

ואם אסורה היא לכהן משום שהיא בת גרים, הרי זו מתחללת על ידי ביאתו, לפי שכל הנבעלת למי שאסור בה מחמת כהונה, הרי זו מתחללת.⁽⁹⁾

וזה שאנו אומרים, שכהן פצוע דכא, באנו למחלוקת התנאים אם מותר הוא בבת גרים,

האחד, האם הפסולים לבוא בקהל – כגון פצוע דכא או ממזר, שאסרה אותם התורה לבוא ב"קהל ה'" – אם הם נאסרו בגרים?

לדעת רבי יהודה, קהל גרים איקרי "קהל", ואסור שיבואו בהם פסולי קהל.

ואילו רבי יוסי סובר שקהל גרים לא איקרי "קהל", והם מותרים בפסולי קהל.

והשני, האם בת גר זכר מותרת לכהן?

לדעת רבי יהודה, בת גר זכר הרי היא כבת חלל זכר [והיא נלמדת בקל וחומר מחללה, בקידושין עח א], והיא אסורה לכהונה כמותה.

ואילו לדעת רבי יוסי, בת גר זכר מותרת לכהונה.

ואילו שיטת רבי אליעזר בן יעקב היא שיטה ממוצעת ביניהם:

קהל גרים – לא איקרי קהל, כדעת רבי יוסי.

אבל בת גרים – אסורה לכהונה, כדעת רבי יהודה.⁽⁸⁾

8. ובלבד שיהיו אביה ואמה גרים [ונלמד דבר זה מדברי קבלה "לא יקחו להם [הכהנים] לנשים, כי אם בתולות מזרע ישראל". ראה קדושין עז א, עח א].

9. ואם תאמר: אם אסורה היא מחמת הסיבה השניה, והיינו שהיא כבת חלל [לרבי יהודה האומר: בת גר זכר כבת חלל זכר], אם כן כבר חללה היא, ונפסלה אף קודם ביאתו? ענין זה מתבאר בהערה בגוף הסוגיא.

8. ובלבד שיהיו אביה ואמה גרים [ונלמד דבר זה מדברי קבלה "לא יקחו להם [הכהנים] לנשים, כי אם בתולות מזרע ישראל". ראה קדושין עז א, עח א].

לא מצאנו לרבי אליעזר בן יעקב שיאמר כן בהדיא, אלא שכך נוקטת הגמרא בתירוצה, ולשון הראשונים שם הוא, שכך סובר רבי

בין אם תאמר שפצוע דכא כהן עדיין בקדושתיה קאי, בקדושת כהונה שלו הוא עומד, וכל הפסולות לכהונה אסורות אף לו.

ובין אם תאמר שלא בקדושתיה קאי, והוא מותר באשה פגומה לכהונה, כאשר זה שהיא פגומה לכהונה כבת חלל זכר (12) —

לפי שני הצדדים, לא אכלה בת הגרים הנשואה לו בתרומה, לשיטתו של רבי יהודה, כי ממה נפשך:

אי בקדושתיה קאי — לא אכלה, היות דהא אמר מר [רבי יהודה]: בת גר זכר הרי היא כבת חלל זכר ואסורה לכהונה, ומשבא עליה

הדבר תלוי בספק שנסתפקה בו הגמרא לקמן עו א, האם כהן פצוע דכא מותר בגיורת. ונקודת הספק היא, האם כהן פצוע דכא "בקדושתיה דכהן קאי"? והיינו, אף על גב שודאי כהן גמור הוא לכל דבר, מכל מקום, יש להסתפק אם קדושתו עליו אף לענין לאוסרו בבת גרים, או "לאו בקדושתיה קאי" לענין זה. (10)

והוינן בה: למאן, לשיטתו של מי — של רבי יהודה או של רבי יוסי — נסתפק רבי יוחנן בכהן שנשא בת גרים אם מאכילה בתרומה? (11)

אי לשיטת רבי יהודה, אי אפשר לומר כן. כי הספק נפשט מאליו לאיסור. שהרי:

לעיל: הא בעא מיניה רבי יוחנן מרבי אושעיא ולא פשיט ליה.

וכוותו אינה אלא לומר שרבי אושעיא לא פשיט לספק, אבל ביאור הספק שמבארת הגמרא בהמשך הוא כדי להבין דברי רבי יוחנן, וכמבואר ברש"י לקמן ד"ה אליבא דהאי תנא, ראה שם.

אלא שמדברי התוספות בד"ה והא בעא, נראה שהבינו בדברי רש"י, שאין פלפול הש"ס כדי להבין דברי רבי יוחנן, אלא הש"ס מפלפל בעצם השאלה ולא בכוונת רבי יוחנן, וצריך תלמוד.

12. לשון רש"י הוא: ואינו מוזהר מלישא אשה פגומה. דקדק ולא כתב "אשה פסולה", משום שהוא סובר שלא הותר פצוע דכא בכל הנשים הפסולות לכהונה אלא בגיורת או בבת גרים, ומשום שלדעת רש"י אין בת גר זכר כבת חלל זכר ממש [וכדמוכח גם מדבריו בדיבור הבא וכפי שנתבאר שם בהערה], אלא פגומה היא לכהונה.

10. בגמרא שם לא נסתפקו אלא לענין גיורת, וראה בבית שמואל סימן ה ס"ק א בשם המגיד משנה, שאין ההיתר אלא בגיורת, ולא בחללה וגרושה [ופירש הטעם בבית שמואל, הואיל והגיורת אינה מפורשת בתורה, אלא היא מדברי קבלה].

ובסוגייתנו מוכח, שאף בת גר זכר, שהיא כבת חלל זכר, הרי היא מותרת לו על הצד שהוא "לאו בקדושתיה קאי". וראה בקרן אורה שרצה להוכיח לפי דברי התוספות שנקטו בדעת רבי יהודה שהיא חללה גמורה [וקל וחומר גמור הוא מחלל הפוסל את בתו, ראה קדושין עח א ובתוספות כאן], ומכל מקום הרי היא מותרת לפצוע דכא, שנלמד גם לכל הפסולות שיהיה פצוע דכא מותר בהן, וראה מה שכתב על זה בנהור שרגא.

ובשיטת רש"י בזה, ראה בהערות הבאות.

11. כתב רש"י: למאן אי לרבי יהודה, הש"ס הוא דקבעי לה, ומפרש ואזיל עד סיפא ופשטה, אבל רבי אושעיא לא פשט בה מידי, כדאמרן

ואי לרבי יוסי — החולק על רבי יהודה, הן בדין "בת גר זכר כבת חלל זכר", והן בדין "קהל גרים איקרי קהל" — הרי אף לשיטתו אין מקום להסתפק, כי ודאי מותרת היא בתרומה, ממה נפשך:

בין אם נאמר שפצוע דכא כהן בקדושתיה קאי ואסור הוא בבת גרים, ובין אם תאמר שכהן פצוע דכא לאו בקדושתיה קאי ומותר הוא בבת גרים — לפי שני הצדדים היא אכלה בתרומתו של בעלה הכהן שהוא פצוע דכא.

ומבאר הגמרא את טעמו של דבר:

אם בקדושתיה קאי — ואתה בא לפוסלה בתרומה מחמת שהיא בת גר האסורה לכהונה, ואם תבעל לכהן פצוע דכא [העומד בקדושתו] היא צריכה להפסל —

אין היא נפסלת בכך, אלא היא כן אכלה בתרומה, היות דהא אמר רבי יוסי: אף גר

כהן האסור בה מחמת כהונתו, הרי נעשית חללה, ונפסלה מלאכול בתרומת בעלה.⁽¹³⁾

ואי לאו בקדושתיה קאי, ואין בת גר אסורה לו מחמת כהונתו, מכל מקום לא אכלה בתרומה מאחר שנבעלה לו, שהרי אסורה היא לו מדין "לא יבוא פצוע דכא בקהל ה'". ואף שבת גרים היא —

היות דהא אמרינן [כלומר, הרי רבי יהודה סובר, ויש גורסים: אמר] ש"קהל גרים איקרי קהל"!

וכיון שנבעלה לו, היא נפסלה בתרומה משום "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל".

נמצא, שלדעת רבי יהודה, ודאי אסורה היא בתרומה, מדין זונה, כיון שודאי נבעלה לפצוע דכא שהוא "איש זר", ואפשר שאף נעשית חללה משום ביאת כהן בבת גרים.

אנו דנים לפוסלה לאכילה — אף אי בת גר זכר כבת חלל זכר — אלא אם כן בקדושתיה קאי, והיינו שאסורה היא לו ונפסלה לכהונה בביאתו, ומשמע שמתחילה לא היתה פסולה אף לרבי יהודה].

ולשונו מורה על כוונתו, שבת גר זכר אינה — לדעת רש"י — כבת חלל זכר ממש להחשיבה כחללה ולפוסלה בתרומה, ולא השוו אותו אלא לענין איסור לכהונה [וכפי שמוכח מלשונו של רש"י בדיבור הקודם שאינה אלא פגומה ולא פסולה, וכפי שנתבאר בהערה לעיל], מה שאין כן כשנבעלה לפסול, הרי היא חללה גמורה כשאר אסורות לכהונה שנבעלו לכהן.

ב. מבואר בסוגייתנו [כפי שפירשה רש"י, שמחמת ביאתו היא נפסלת], שבת גרים הנבעלת

[וראה בתוספות שהזכירו סברא זו שאינה חללה גמורה, אלא שהם דחוה], ואשה פגומה מותרת לפצוע דכא אי לאו בקדושתיה קאי.

13. א. לשון רש"י הוא: בת גר זכר כבת חלל זכר, ובת חלל פסולה לכהונה בפרק עשרה יוחסין, וכיון דבקדושתיה קאי לא אכלה, דאמרינן: הרי זו פסולה לו, ועשאה חללה בביאתו.

ומבואר מדבריו, שמתחילה, קודם שבא עליה לא היתה חללה ולא נפסלה מלאכול בתרומה, ואף שבת גר זכר כבת חלל זכר, ובת חלל הרי היא חללה; [ולמד רש"י לפרש כן מדברי הגמרא שאמרה: ואי בקדושתיה קאי לא אכלה דהא אמר מר: בת גר זכר כבת חלל זכר, הרי שאין

שנשא גיורת — בתו כשרה לכהונה [וחלוק הוא על הסוברים שבת גרים אסורה לכהונה].

הרי, שלדעת רבי יוסי לא עבר בביאתו על איסור כהונה, ולא נעשית חללה לפוסלה בתרומה. (14)

ואי לאו בקדושתיה קאי, ואינו אלא ישראל — הרי ודאי אכלה! שאי אתה יכול לפוסלה מחמת "לא יבוא פצוע דכא בקהל ה'", דהא אמר רבי יוסי: קהל גרים לא איקרי קהל, ופצוע דכא מותר בגיורת. (15)

ואם כן — לדעת מי נסתפק רבי יוחנן?! (16)

"ולא חש להזכיר, אלא נטר עד דקאמר אי לאו בקדושתיה קאי אכלה, דאי לא קאי, סגי לה בטעם דקהל גרים לא איקרי קהל לחודיה", וראה ביאור דבריהם במהרש"א; והריטב"א כתב: אלקמיה סמיך.

ב. שיטת רש"י היא, שאין פסול "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת בעלה, תאכל", אלא אם כן היה הוא הפסול והזר, אבל אם היתה היא הפסולה והזרה אין בה פסול זה.

ובקהלות יעקב הנדמ"ח בסימן ט לט הביא בשם הקובץ הערות לבאר גדר הדברים:

אין האיש הזר פוסל אותה מחמת איסור הביאה [כחללה מפסולי כהונה], אלא מצד שהבועל גברא הפסול לקהל וכל הפסול הוא פוסל בביאתו כדרך שחלל פוסל בת ישראל אף על פי שאינה אסורה לו כלל, אלא משום שהוא פסול, והפסול פוסל; ומטעם זה כתב שם, שאפילו אם לא יהיה איסור בדבר כלל, הרי שהאשה תיפסל, שכל הפסול פוסל.

ותמה עליו בקהלות יעקב שם מסוגייתנו, שהרי מבואר כאן שאם קהל גרים לא איקרי קהל ואין הפצוע דכא אסור בה, אין הוא פוסלה, הרי למדת: שאף הפסול אינו פוסל אלא אם כן היתה הביאה אסורה.

וראה שם שהאריך לבאר גדר הדין לפי דעת רש"י.

16. הגמרא אינה מתיחסת לאפשרות שספיקו של רבי יוחנן הוא אליבא דרבי אליעזר בן יעקב הסובר: בת גרים אסורה לכהונה, ואילו קהל

לכהן הרי היא פסולה מלאכול בתרומת בעלה כיוון שנתחללה, ואף שאין אתה בא עליה לאוסרה מחמת "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", שהרי היא הזרה והיא הפסולה, ואין זה "לאיש זר".

הרי למדת: אף החללה, שהיא אינה אלא זרות בעלמא, פוסלתה מלאכול בתרומת בעלה, ועל כרחק אין האשה אוכלת מכח בעלה אלא מחמת דין עצמי שנתחדש בה, וכיון שנעשית חללה נתחללה מדין זה ואינה אוכלת בתרומת בעלה [וראה קרן אורה, ערוך לנר, רש"ש, קובץ הערות, וקהלות יעקב סימן מ מחכם אחד, שפלפלו בכל זה בדברי התוספות כאן; וראה עוד בהערה במשנה שכן מוכח גם מדברי המשנה].

14. ואף אין אתה יכול לפוסלה בתרומה מחמת שעברה על "לא יבא פצוע דכא בקהל ה'", ונמצא שנבעלה ל"איש זר" ונפסלה לתרומה, כיון שלדעת רבי יוסי קהל גרים לא איקרי קהל, ואין פצוע דכא אסור בגיורת או בבת גרים, תוספות וריטב"א].

15. א. כתבו התוספות: אף אי בקדושתיה קאי, אין די במה שאמרה הגמרא שלדעת רבי יוסי גר שנשא גיורת בתו מותרת לכהונה, שהרי עדיין צריכים אנו למה שאומרת הגמרא לפי הצד שלאו בקדושתיה קאי, שאין היא אסורה עליו מחמת לא יבא פצוע דכא בקהל ה', ומשום שקהל גרים לא איקרי קהל.

תירוץ הגמרא מתבאר על פי פירושו הראשון של רש"י.

אלא, רבי יוחנן, שנסתפק בכהן שנשא בת גרים אם מאכילה בתרומה, לא נסתפק בבתם של גר וגירות, אלא בבתו של גר שנשא אשה מישראל.

ואליבא דהאי תנא, הסובר שהיות ואמה היא מישראל, הרי היא מותרת לכהונה.

דתנן: רבי אליעזר בן יעקב אומר: אשה בת גרים לא תנשא לכהונה, עד שתהא אמה מישראל. (17)

וכמו כן סובר הוא שקהל גרים לא איקרי קהל (18)

ולכן היה לנו להתירה, שהרי אמה מישראל, וקהל גרים לא איקרי קהל.

אלא שנסתפק רבי יוחנן, שמא היות ואמה היא מישראל אין זה "קהל גרים", ופצוע דכא אסור בה —

והבי קמייבעיא ליה לרבי יוחנן:

האם רק בשרות לכהונה **מיתוספא בה** [על ידי אמה שהיא ישראל], אבל עדיין שם גר עליה ואינה בכלל "קהל" —

ולכן **אכלה** בתרומת בעלה, כיון שלא עבר הפצוע דכא בביאתו איסור כלל.

או דילמא על ידי שאמה מישראל, אף קדושה של "קהל" **מיתוספא בה**, ואינה בכלל קהל גרים.

ולכן **לא אכלה**, הואיל ויש עבירה בביאתו, "לא יבא פצוע דכא בקהל ה'", ונפסלה מלאכול בתרומה משום "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל".

ומאחר שנתברר ספיקו של רבי יוחנן, פושטת הגמרא את הספק:

תא שמע:

קאי, הרי ודאי מותרת היא, שמא תאמר: ספק זה עצמו אם בקדושתיה קאי או לא הוא ספיקו של רבי יוחנן, נמצא שהספק שהסתפקו בני הישיבה לרב ששת בפרק הערל, כבר נסתפק בו רבי יוחנן, ואין נראה לגמרא לומר כן, [וראה כוס ישועות שתמה בזה].

17. לאו דוקא אמה מישראל, והוא הדין אם היה אביו מישראל ואמו גירות, כמבואר בקדושין עז א.

18. תוספות חד מקמאי. והמהרש"א כתב: נראה לי דהך אבעיא לא אזלא אלא אי סבירא ליה לרבי אליעזר בן יעקב כרבי יוסי דקהל גרים לא

גרים לא איקרי קהל, ואף שלפי שיטתו לא שייך לומר לא כדברי הגמרא אליבא דרבי יהודה, ולא כדברי הגמרא אליבא דרבי יוסי, אלא דינה תלוי בספק אם בקדושתיה קאי או לא; [ובתירוץ הגמרא אכן מפרשת הגמרא את דברי רבי יוחנן לפי שיטה זו, אך באוקימתא חדשה].

[ואין לומר: הואיל וכל איסורה הוא מדברי קבלה, לכולי עלמא אין הפצוע דכא בקדושתיה לענין בת גרים, שאם כן נמצא כהן פצוע דכא מאכיל בת גר וגירות לדעת רבי אליעזר בן יעקב, ומה הקשתה הגמרא בתחילת הסוגיא].

וצריך לפרש, שהוקשה לגמרא מה הם צדדי הספק אליבא דרבי אליעזר בן יעקב, והרי אי בקדושתיה קאי ודאי אסורה, ואי לאו בקדושתיה

פצוע דכא בקדושתיה דכהן קאי, ובין אי לאו בקדושתיה דכהן קאי, לא אכלה.

ואי לרבי יוסי, למה לי קרא?

האמר [הרי נתבאר לפי שיטתו] שבין אי פצוע דכא בקדושתיה דכהן קאי, ובין אי לאו בקדושתיה דכהן קאי — אכלה!

אלא לאו, לרבי אליעזר בן יעקב.

ושמע מינה: כשרות לכהונה בלבד הוא דאיתוספא נוספה בה בבת גר שאמה מישראל, אבל קדושת "קהל" לא נוספה בה על ידי אמה שהיא מישראל, ומותרת היא לפצוע דכא, ולפיכך אכלה בתרומה.

ומסקינן: שמע מינה! (20)

השמועה הבאה מתפרשת לפי שיטת רש"י כהבנת רוב הראשונים והאחרונים. (21)

כי אתא רבי אחא בר חיננא מדרומא [מן הדרום], אתא, ואייתי מתניתא בידיה [בא והביא עמו ברייתא]:

מנין לפצוע דכא כהן שנשא בת גרים, שמאכילה בתרומה?

שנאמר "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו — הוא יאכל בו". (19)

ובהכרח שברייתא זו מדברת במי שאמה היא מישראל, ולפי רבי אליעזר בן יעקב, ומשמיעה לנו שאין בה איסור אפילו מחמת "לא יבוא פצוע דכא בקהל ה'".

שאם לא כן, למאן, לדעת מי אנו מרבים כהן פצוע דכא שמאכיל את בת הגרים בתרומה?

אילימא לרבי יהודה —

האמר [הרי נתבאר לפי שיטתו], שבין אי

איקרי קהל, אבל לרבי יהודה, אי נמי לאו אמה מישראל אסורה לפצוע דכא, דקהל גרים איקרי קהל.

19. בפירוש הריב"ן כתב לבאר את הדרשה: דמצי למיכתב "וכי יקנה נפש" דהא כולה פרשתא בכהן קא מיירי, אלא להכי כתב "וכהן" דיש לך כהן אחר שמאכיל קניינו בתרומה, ואי זה פצוע דכא שמאכיל בתרומה בת גרים שמתרת לו.

20. לעיל בגמרא אמרו: וכי תימא הכא נמי יש לו להאכיל בבת גרים, והא מיבעיא בעי לה רבי יוחנן מרבי אושעיא.

ודקדקו הראשונים: הרי לפי מה שנתבאר כאן, ספיקו של רבי יוחנן היה אליבא דרבי אליעזר בן יעקב [ובכהן שנשא בת גירות שאמה מישראל, לפי פירושו הראשון של רש"י], ואילו לדעת רבי יוסי הרי היא מותרת בודאי, ומאי

מקשי?!

וכתב הריטב"א: הואיל ומשנתו של רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי, רצתה הגמרא לפרש כשיטתו.

ולפי שיטת רש"י [בפירושו הראשון], שאף אליבא דרבי אליעזר בן יעקב לא נסתפק רבי יוחנן אלא בפצוע דכא כהן שנשא בת גר שאמה מישראל, ולא בכהן שנשא בת גר וגירות, צריך לפרש כוונת הגמרא, דרתתי קאמר:

אם נשא בת גרים [אביה ואמה גרים], הרי הדין תלוי בספק דפרק הערל, ואם נשא בת גר שאמה מישראל הרי הדבר תלוי בספיקו של רבי יוחנן. וראה מה שכתבו התוספות בישוב הקושיא, ודבריהם צריכים תלמוד מלשון רש"י שלפנינו, וכפי שנתבאר לעיל בהערה.

21. שיטת הרמב"ן הרשב"א הריטב"א והמאירי כהבנת דברי רש"י, כי לדעת סוגייתנו, חופה

וכשם שנחלקו בחופה שלאחר קידושין, האם החופה פוסלתה, כן נחלקו בחופה של פסולה שלאחר קידושין, אם הם תופסים בה.

לדעת רב, חופה מועילה לקנות אפילו בפסולות.

ולדעת שמואל, אין חופה מועילה לקנות בפסולות, מפני שביאתה ביאת איסור היא, וחופה במי שאינה ראויה לביאה אינה חופה.⁽¹⁾

אמר שמואל: ומודה לי אבא [רב, שהוא נשיאי ורבי, לפי שהיה רב קשיש משמואל⁽²⁾], **בתינוקת** פסולה, כשהיא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, שאם הכניסה אביה לחופה עם כהן — שאין חופתה פוסלתה.

כי הואיל ואין לה ביאה [שביאת תינוקת כאשר היא פחותה מבת שלש שנים, אינה ביאה] ולכן אין ביאתה פוסלתה — שגם חופתה אינה פוסלתה. **אמר רבא: אף אנן נמי תנינא** במשנה במסכת נדה, שביאתה של פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אינה ביאה הפוסלת.

קודם קידושין — כיון שכמו כניסת בעילה היא. אלא, שנחלקו האם יש תוקף לחופה הנעשית בפסולות, ויש נפקא מינה במחלוקתם הן לענין חופה שקודם קידושין, כדי לפוסלה, והן לענין חופה שאחר קידושין, כדי לפוסלה או לעשותה נשואה [ומיהו בקרן אורה נראה שלא הבין כן].

2. רש"י. וכתבו התוספות: לא כמו שפירש בקונטרס שהוא לשון חשיבות, אלא כך היה שמו של רב.

איתמר: רב אמר: אף שהחופה אינה מועילה לקנות באשה אלא אם כן קדמו לה קידושין, וחופה בלא קידושין אינה כלום, מכל מקום —

ב-ת **יש חופה לפסולות.**

כגון, כהן גדול שהכניס אשה אלמנה בת כהן, לחופה בלא קדושין, הרי החופה פוסלתה [מדרבנן, ערוך לנר] מלאכול בתרומת בית אביה [גם לדעת הסובר ש"המשתמרת לביאה פסולה" אינה נפסלת], ואף שלא הועילה בה החופה לקנותה, או לעשותה נשואה.

והטעם, מפני שהחופה — כ"כניסת בעילה" היא נחשבת מדרבנן, ופוסלת, מדרבנן, כמו ביאה.

ושמואל אמר: אין חופה לפסולות, ומותרת היא בתרומת בית אביה.

וכשם שנחלקו בחופה שקודם קידושין, כך נחלקו בחופה של פסולה לאחר קידושין, האם היא פוסלת אותה מתרומת בית אביה, לדעת הסובר שהמשתמרת לביאה על ידי קדושין לבד אינה נפסלת [גמרא לקמן נח א].

בלא קידושין אינה קונה, וכן משמע מדברי רש"י לקמן נח א ד"ה חופה, וכמו שלמד הריטב"א מדבריו שם; וכן הבינו בדבריו הקרן אורה והערוך לנר, ועל פי דרך זו מתבאר כאן שיטת רש"י; ולתוספות שיטה אחרת בהבנת דבריו.

1. גמרא לקמן נח א. ובפשוטו, אין כאן כמה מחלוקות, אלא, כולי עלמא מודו שמן הדין היה שחופה תועיל לפסול אותה בתרומה — ואפילו